

Tunç Çağı'ndan Kalma Ünlü Kaya Tapınağı Ay-gün Takvimini Tutan Bir Araç Olarak Yorumlandı

İç Anadolu'da bulunan kadim Hitit kültürünün en kutsal yerlerinden Yazılıkaya'daki sanatsal yontma figürlerin takvim tutulmasını sağlayan bir araç işlevinde olduğu belirlendi. Doğu Akdeniz bölgesi Tunç Çağı kültürlerindeki dinlerin güneşe, aya ve yıldızlara önceleri düşünülenden daha çok önem verdiği anlaşılmaktadır.

Zürih, İsviçre, 19 Haziran 2019 – İç Anadolu'da bulunan ve kireçtaşı kayalarından oluşan Yazılıkaya açık hava tapınağının içindeki iki avluda, MÖ 1230 civarında kayalara yontulmuş 90'dan fazla figür bulunmaktadır. Tapınak dünyanın en büyüleyici arkeolojik alanlarından biri olup, UNESCO Dünya Mirası listesinde yer almaktadır. İsviçreli arkeologlar ile doğa bilimcilerden oluşan disiplinler arası bir ekip Yazılıkaya'nın mükemmel bir ay-gün takvimi işlevinde kullanılmış olabileceğini, hatta günümüzde de bu şekilde kullanılabileceğini keşfettiler. Zürih'te faaliyet gösteren jeoarkeolog ve Luwian Studies Vakfı'nın başkanı Eberhard Zangger (<https://luwianstudies.academia.edu/EZangger>) ile Basel Üniversitesi'nin Arkeoloji Enstitüsü'nden arkeolog ve astronom Rita Gautschy araştırmalarının sonucunu önümüzdeki yazın gündönümünde (21 Haziran) *Journal of Skyscape Archeology*'de yayınlayacaklar.

1834'ten beri Avrupalı araştırmacıların aşına olduğu Yazılıkaya Fransız gezgin Charles Texier tarafından keşfedildiğinden beri büyük ilgi görmüştür. Ancak bu yapı bütünü'nün asıl işlevi konusunda henüz tatmin edici bir açıklama yapılamamıştır.

İsviçreli araştırmacılar Zangger ile Gautschy, tapınağın ve kayalara yontulmuş figürlerin, güneş, ay ve gezegenlerin gözlemlendiği, olasılıkla rahiplerin gökyüzündeki hareketlerin kaydını tuttuğu, notlarını arşivledikleri bir yer olduğunu iddia ediyorlar. Özellikle tapınaktaki simgelerin sayıları buranın takvim tutulan bir yer olduğunu gösteriyor. Kameri aylara işaret eden, birörnek on iki figür, yapı bütünü içerisinde iki defa kullanılmıştır. Kameri ayın azami 30 olan gün sayısı da tapınağın A Odasında tasvir edilmiştir. Tanrıların çoğu Luvi hiyeroglifleri ile tanımlanmıştır.

Kayaya oyulmuş bu odada yıllar da 19 tanrıça ile temsil edilmiştir. 19 yıllık bir süre kameri aylarla güneş yılını eşitlemek ve doğru bir takvim elde etmek için gerekliydi. 19 yıl boyunca aralara 7 ayın ilave edilmesi gerekiyordu ve 12 aylık iki veya üç yılı 13 aylık bir yıl takip ediyordu.

Hititler için doğru bir takvim vazgeçilmezdi. Ekim ve hasat dönemlerinin yanı sıra, yıl boyunca kutlanan 165 kadar dini bayramın zamanı da takvim sayesinde belirleniyordu. Ayrıca, Hitit kraliyet ailesi astrolojik kehanetlere önem veriyordu. Örneğin ay tutulmasının ne zaman beklendiğini önceden bilmek lazımdı, aksi takdirde kralın hayatının tehlikede olacağı düşünülürdü.

Araştırmacılar Zangger ile Gautschy ayrıca güneş, ay ve yıldızların Hititlerin dininde önemli bir rol oynadığını gösteren bir dizi kanıt sunmaktadır. Yazılıkaya'daki tapınakların dış duvarları yaz ve kış gündönümlerinde güneşin batışıyla hizalanacak şekilde ayarlanmıştır. Kral IV. Tuthaliya'nın rölyefi yalnızca yaz gündönümünde güneşin ışınlarına maruz kalmaktadır. Yapı bütünü içerisindeki eşsiz ışık ve gölge etkisinin özenle elde edildiği anlaşılmaktadır. Yazılıkaya'nın da dahil olduğu Hititlerin başkenti Hattuřa'daki tapınaklar, sur kapıları ve odalar da göksel referanslara göre hizalanmıştır.

Hattuřa'daki ilk kazıyı yürüten Berlinli antikçağ şarkiyatçısı Hugo Winckler günümüzden neredeyse 120 yıl önce, Yakın ve Ortadoęu'daki erken dönem uygarlıkların yıldızlara verdiği önem konusundaki fikirlerini yayınladığı zaman, araştırma dünyasında büyük bir tartışma yaratmıştı. Araştırmacılar kuşaklar boyunca bu konuya eğilmekten kaçındı. Nihayet, 2000 yılından sonra, güneş ile ayın Hititlerin dini – ve muhtemelen MÖ 2. binyılda var olan diğer kültürlerin dinleri – açısından özel bir önem taşıdığını savunan bilimsel makaleler yayınlanmaya başlandı.

Daha ayrıntılı bilgi için:

<https://luwianstudies.org/de/>

Bu konuda bir konferans için:

<https://youtu.be/QuRXHL8Hctk>

İrtibat bilgileri:

Burcu Keskin

Luwian Studies

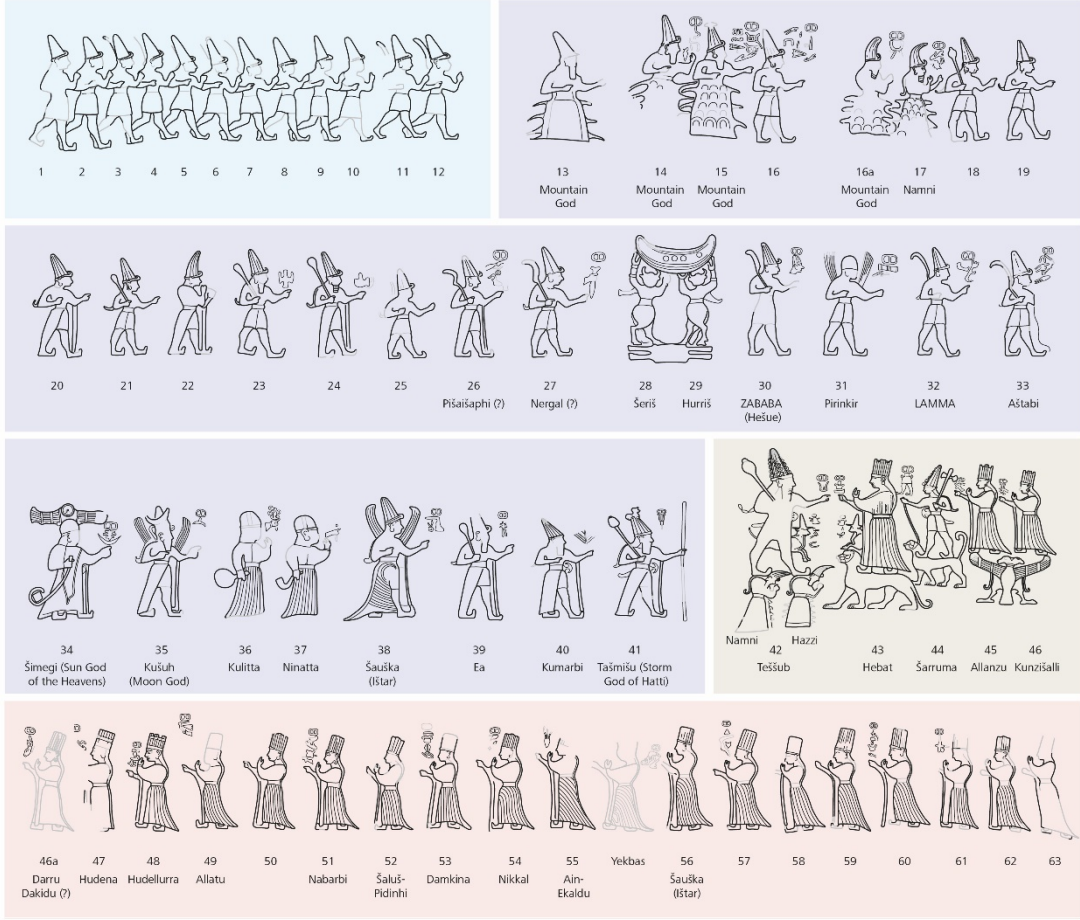
P.O. Box 166

8024 Zürih

İsviçre

Tel. +41 44 250 74 94

b.keskin@luwianstudies.org

Yazılıkaya tapınağında A Odasındaki kayaya oyulmuş rölyefler gruplar halinde düzenlenmişlerdir: 12 kameri ay, 30 kameri ay, zirve grubunun 5 üyesi ve yılları gösteren 19 tanrıça. Sayım yönü figürlerin dizilim yönünün tersiydi.